

Renáta Šťastná a kol.

Vzpomínkovámat

Kniha, kterou si můžete dotvořit sami ze svých vzpomínek

Vzpomínkomat

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.bizbooks.cz
www.albatrosmedia.cz

Bizbooks®

Renáta Šťastná a kol.

Vzpomínkomat – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA** a.s.

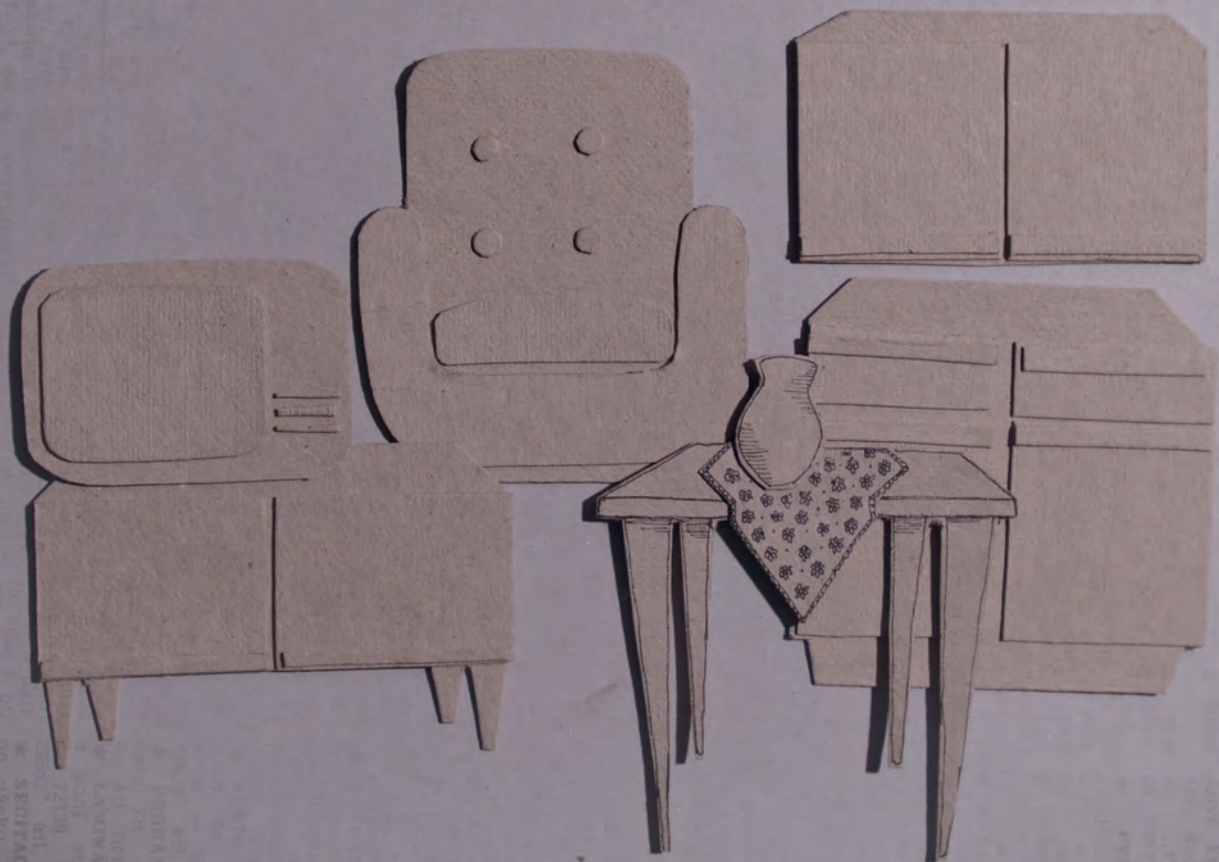
Renáta Šťastná a kol.

Vzpomínkovámat

BizBooks
Brno 2017

Kniha, kterou si můžete dotvořit sami ze svých vzpomínek

vzpomínkomat

*Proč
Vzpomínkomat?*

Pamatujete si na svoje dětství, dospívání, první brigády a pracovní místa? Vzpomenete si ještě, co jste jako děti nosili na sobě, co jste rádi jedli, s čím jste si hráli? Co se vám líbilo a co už méně?

Já jsem se narodila v dubnu 1971 a zpětně hodnotím, že jsme jako děti oproti těm dnešním moc možností neměli, ale přesto jsme byli šťastní. Děti nepoznají, že žijí jednoduše, nebo dokonce nuzně, když úplně stejně jako ony žijí děti u sousedů. Umějí si pohrát s čímkoli a samy se skvěle zabavit. Nebo alespoň my jsme to jako děti uměli...

Pojďme si zavzpomínat na dobu od roku přibližně 1950 až k sametové revoluci, tedy do listopadu 1989. Spousta z nás tuto etapu se všemi jejími tvářemi prožila na vlastní kůži.

Etapu, kdy nám téměř všechno diktoval komunistický režim, přesto však byl každý z nás samostatným ostrůvkem se svými pocity, vůněmi, radostmi i bolestmi, s prvními láskami i zklamáními. A kdo ji nezažil osobně, možná to zná z vyprávění rodičů či babiček a dědečků. Jak nic nebylo (ani telefon a internet!), jak se stále něco shánělo, jak mámy svým dětem šily oblečení a v létě čekaly na dopisy z pionýrských táborů, jak tátové stavěli vlastníma rukama domy a zedření z práce

jezdili na melouchy, aby se rodina měla líp a bylo na dárky k Vánocům nebo na dovolenou u Balatonu.

Ti mladší, například ve věku mého syna, který prochází pubertou, jen posměšně krotí hlavou a s poznámkou, že to už je pravěk, mávnou rukou a odcházejí. Někteří. Jiní naopak prahnu po vyprávění a vzpomínkách svých rodičů a prarodičů, jen trochu nevěřičně hledí, když slyší například to, že na banány jsme stáli předlouhé fronty a zpravidla byly k mání jen kolem Vánoc.

Prvotní impulz k napsání knihy složené ze vzpomínek, jakéhosi „vzpomínkomatu“, se objevil s webem Starý páky (www.starypaky.cz), který v roce 2013 založil pan Martin Švehlák. Chtěl uchovat vzpomínky na věci a události na jednom místě, prostřednictvím fotografií, komentářů a vzpomínek široké veřejnosti. Po zveřejnění stránky se mu začaly ozývat desítky lidí, každý z nich chtěl něčím přispět, poštou přicházely fotografie, ke kterým lidé psali své komentáře a vzpomínky. A dělají to stále, protože každý

prostě rád vzpomíná na dobu svého mládí a vzpomíná na ni často prostřednictvím věcí, které v té době používal, akcí, na které kdysi jezdíval, a v neposlední řadě lidí, kteří pro něj v té době byli důležití nebo ho prostě něčím oslovili, ať už se jedná o vlastní rodiče, spolužáky, přátele, sousedy, anebo spisovatele, dramatiky, hudebníky, politiky.

Zájem vzpomínat byl a je stále tak velký, že když jsem začátkem roku 2017 nastoupila jako šéfredaktorka webu Starý páky, chvíli mi trvalo, než jsem se tou záplavou mailů a zpráv prokousala. Společně s „pákaři“, jak si s nadšenci do retira a vzpomínání, kteří se seskupili kolem webu Starý páky, říkáme, jsme všemu dali správný řád a podobu.

Kniha, kterou právě držíte v ruce, vychází z mých vzpomínek, ale není postavena jen na nich. Tu a tam odbočuji ke vzpomínkám vašim nebo někoho z mých známých či známých mých známých a možná taky vašich známých. V každé kapitole si připomínám, co jsem tehdy dělala a jak jsem žila, a vzpomínky za mnou přicházejí stále jasněji.

Až se ponoříte do čtení a naplno se rozeběhnou i vaše vlastní zážitky, třeba si vybavíte vtipné, ale možná i vážné nebo

dojemné historky, které budou stát za sdílení. Můžete mi je poslat (i s fotografiemi, pokud najdete) na adresu

vzpominkomat@albatrosmedia.cz

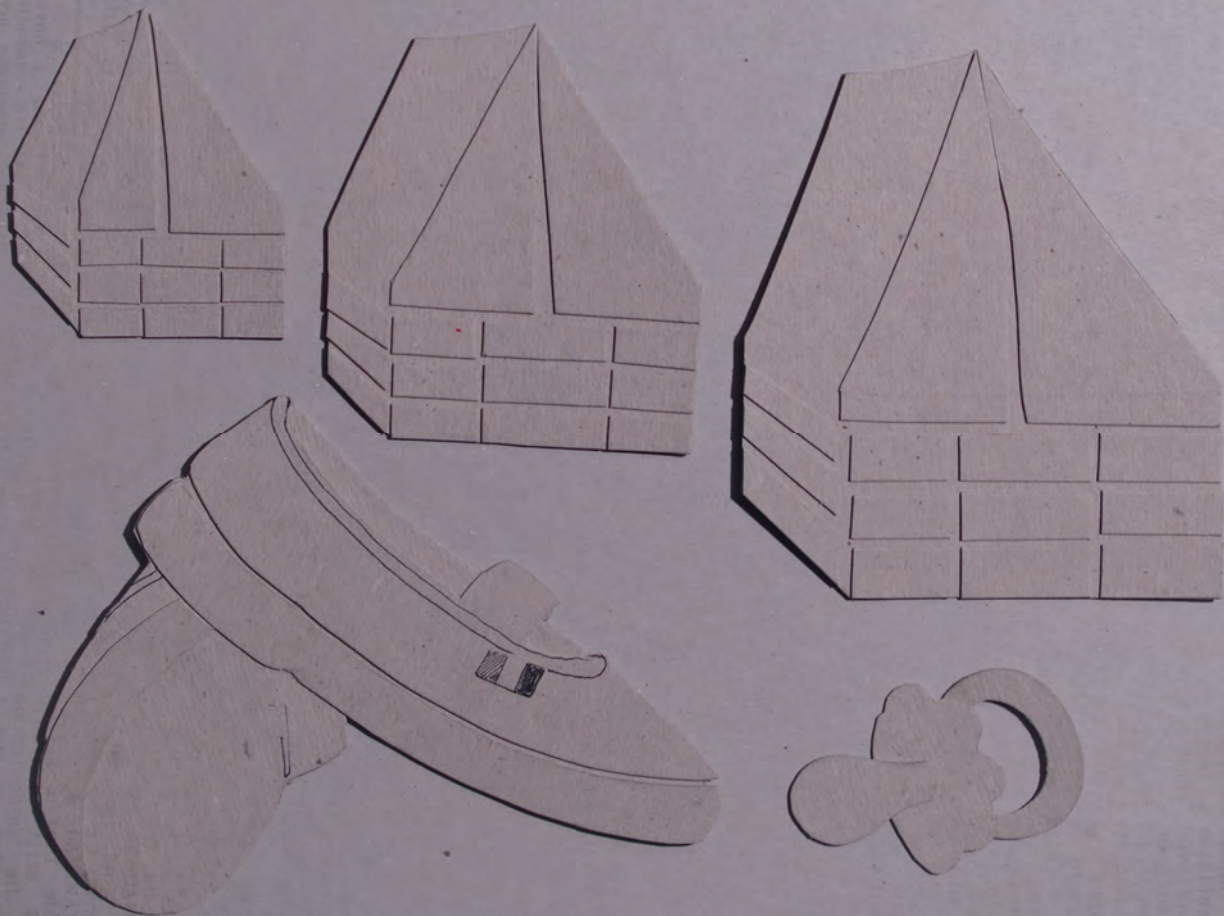
a třeba se nám podaří poskládat příští knížku společně – z vašich čtenářských vzpomínek, které budou jistě v něčem jiné než ty moje a připomenou dalším lidem to, co mě osobně třeba úplně minulo nebo se do této knížky nevešlo (lyžařské a vodácké zájezdy, dovolená v Jugoslávii či na chatě, svatby a oslavy narozenin...).

Roztočme tedy kola Vzpomínkomatu... tři... dva... jedna... teď!

Renáta Šťastná, srpen 2017

vzpomínkomat

*Co děti,
měly si kde hrát?*

Ta nejranější vzpomínka vlastně není vůbec moje, ale maminka. Vyprávěla mi, jak se mnou šla na *vítání občánků*. Při slavnostním ceremoniálu jsem dostala krásnou plaketu v červené, sametem vyložené krabičce, na níž se píše, že „město Praha vítá nového občana“.

Vzpomenete si také ještě na fenomén vítání občánků?

Za socialismu to byla pravidelná činnost matrik národních výborů, které automaticky zvaly nově narozené děti ve městech nebo na vesnicích na místní národní výbor. Často dorazili i prarodiče, protože chtěli být u toho, až soudruh předseda

oficiálně přivítá jejich vnoučata jako nové občany. Maminky dostaly karafiáty, tatínkové pamětní list, všichni si vyslechli, jak je dobře, že z potomků vychovají správného občana, který bude přínosem, posilou a oporou socialistické vlasti, na závěr přišlo na řadu několik dojemných básniček o rodině v podání jiskřiček nebo pionýrů a šlo se domů. Po roce 1989 se tyto akce přestaly pořádat, avšak řada obcí se k nim postupně během let znovu vrátila.

Jasně si pamatuju (moje vzpomínky jsou skutečně jasné...), že když jsme měli jít s mou čerstvě narozenou sestřičkou na buštěhradský Místní národní výbor,

Plaketu jsem si po celých svých 46 let uchovala

František Halas

Před usnutím

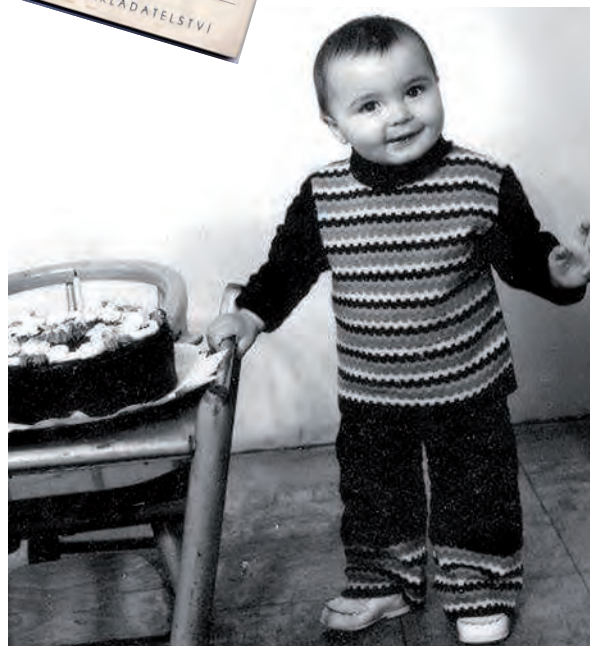
Ty nevíš, táto, to ti bylo k smíchu,
já viděl kosa na trávníku
zavazovat si tkaničku.

U botky se mu rozvázala,
tahal ji, až se přetrhala,
a víš, že ji ten hlupák sněd'?

Kdepak si koupí novou teď?

Žížala! Co ty víš!

Počkej, však ráno uvidíš!

Tohle je můj táta. Narodil se v roce 1899 a byl podobný Stalinovi. Měl jsem tuto fotku ve škole a dětem jsem se chlubil, že tátův bratr je Stalin, a že je to teda můj strejc, a všichni mi záviděli. Skončilo to vyšetřováním na státní bezpečnosti a táta z toho měl nemalé komplikace. Oni i ti bezpečáci si nejprve mysleli, že je bratrem Stalina. Psal se rok 1952.

Petr Stoličný

nemohla jsem v noci usnout, jak jsem byla nervózní. Dopoledne jsem nestála za nic, a potom to přišlo... Krásný obřad, výjimečná atmosféra, malá jiskřička nám zarecitovala nádhernou básničku od Františka Halase, kterou jsme měli v čítance Náš svět, a bylo to všechno velmi slavnostní. Když jsem si potom doma asi za týden prohlížela fotky, myslela jsem, že se hanbou propadnu. Měla jsem na sobě bílý svetr, ale oblečený naruby!

Foto: Kivera SF

Foto ze školky v Praze 4-Hrnčířích, já jsem ta druhá zleva, holčička v té strašné „debilce“, která neuvěřitelně kousala (co tehdy nekousalo, že?). Ale musela jsem ji mít, byla růžová!

Se vzpomínkami na dětství se přirozeně vážou krásné vzpomínky na hračky a hraní. Hraček jsem neměla zdaleka tolik jako dnešní děti, ale nijak to neubíralo na kvalitě prožitků (spíš naopak). Když jsem byla ve čtvrté třídě, moc jsem si přála *dětský šicí stroj*. Úplně vidím, jak jsem o něj prosila a žebrovala, a maminka mi říkala: „Ty si s ním stejně nebudeš hrát a pak to

tady bude ležet.“ Přesvědčovala jsem ji, že nene, že si s ním hrát budu a naslibovala jsem jí tehdy hory doly. A pak přišel den D. Když jsem rozbalovala dárek, tušila jsem, že je to ON. Všechno ostatní šlo stranou, i ten krásný čokoládový dort. Nadšení mi ale opravdu vydrželo jen pár dní. Možná jsem byla zbrklá, nebo nešikovná, ale pořád jsem měla se strojem nějaké trápení.

Bud' se mi šmodrchala nit, nebo se rovnou přetrhla, a na to jsem ještě neměla dost trpělivosti. Takže došlo na maminičina slova a stroj pak doma ležel.

Taťka nám kolikrát vyprávěl, jaké hračky měly děti dřív, když on byl ještě malý (narodil se roku 1943). „My jsme si, holka, vystačili s dřevěnou špulkou od nití, a to bys viděla, kolik legrace jsme zažili.“ Věřím. My jsme toho taky moc nepotřebovali. Ráda jsem si vystříhovala takové ty panenky, které se daly oblékat do papírových šatiček a botiček a čepiček. Některé dokonce mrkaly. S těmi jsem si dokázala hrát i celé hodiny.

Kdo ji měl doma, byl král. **Promítačka!** Byla konstrukčně velmi jednoduchá a trávili jsme s ní hodně času. Jmenovala se Diax 3. Obsluha nebyla nijak složitá, zvládlo ji každé dítě. Stačilo mít větší kus bílé zdi a pohádka mohla začít. Byla tam taky mřížka na diapozitivy, takže jsme si promítali třeba i fotky z dovolené. Pohádkových filmů bylo hodně, takže bychom bývali mohli strávit u promítačky hodiny, ale protože neměla chlazení, po půlhodince jsme si museli dělat pauzy, aby stroj vychladl a nepřehřál se.

Mozaika Beruška, to byl takový předchůdce „3D her“. Skládala se z bílé plastové desky s dírami, barevných obrázků a barevných „hlaviček s čudlíkem“ – vypadaly jako malé hříbky. Barevný obrázek se přiložil na desku a do vyznačených děr se nasazovaly hlavičky odpovídajících barev podle předlohy. Vznikl z toho plastický reliéf. Moc jsme si ji užívali, hlavně ve školce.

Kluci ze školky i ze školy měli *autička*. To je jasné, auta k dětství a ke klukům patří. Holky měly zase *kuchyňky* a někdy dost vymazlené!

SPOLEČENSKÁ HRA
Z PLASTICKÉ HMOTY

Mikádo

MC
5,50

MADE IN CZECHOSLOVAKIA

Nadřizný orgán ČSVD Praha
Chemoplast, v. d., Brno
MIKÁDO

PN: 35-64 cen.: 4/120 č. 7
JK: 741 929 23 č. zb.: 92.831/01
VC: 30/16/1977 Prošlo OTK:
PRO DĚTI OD 6 LET T 6

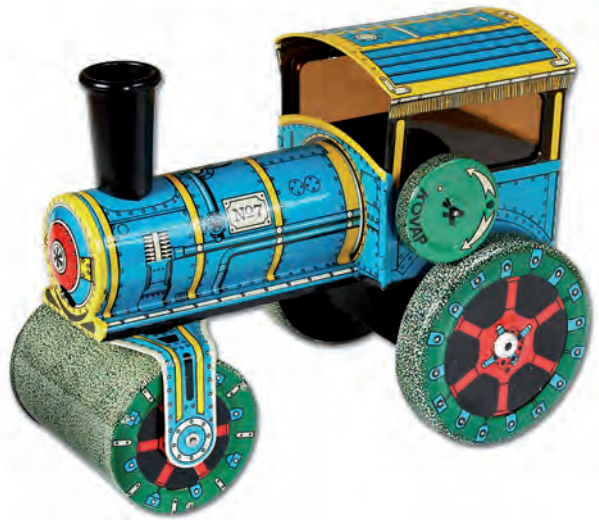

Tohle je sbírka Michala Vláška, který si zálibu v autíčkách uchoval dodnes.

18

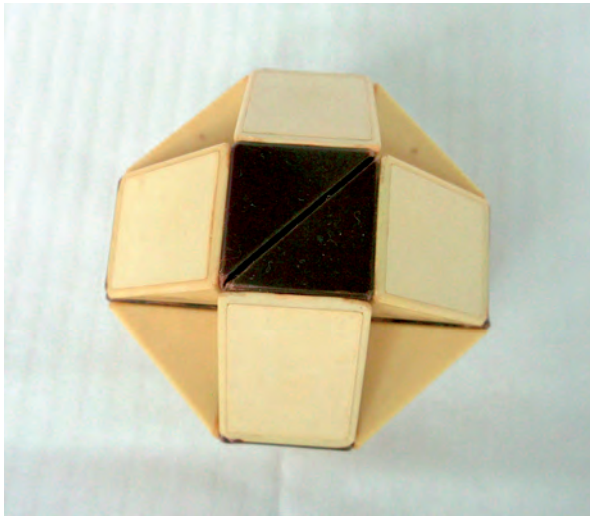

Když se jídlo v kuchyňce „jako“ připravilo a „jako“ vařilo, pečovaly jsme o *panenky*. I když mě osobně panenky moc nebavily, v nich se vyžívala spíš moje sestra (která ale úplně ze všeho nejvíc milovala *mončičáky*).

22

Když jsme byli starší, objevily se u nás *digitální hry*. Jako třeba Jen počkej zajíci, u které jsem seděla hodiny a chytala vajíčka do košíku.

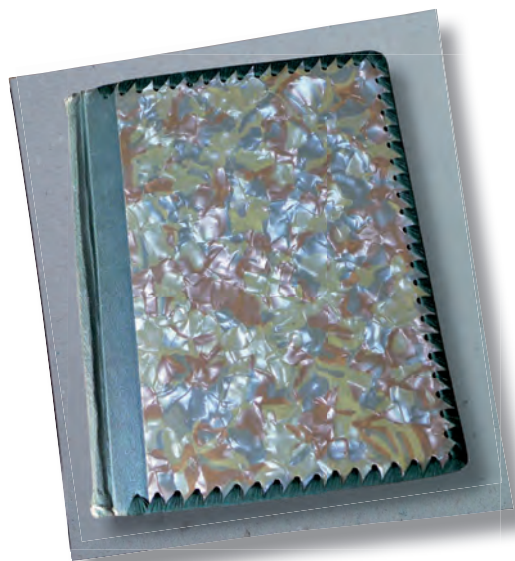
Anebo *hlavolamy*.

Taky si pamatuju, že jsme si měnili *památůky*. Kolovaly po třídě celý školní rok, aby se do nich stihli zvěčnit všichni, které jsme o zápis požádali. Škoda, že se mi ty dva moje ztratily, zřejmě při stěhování,

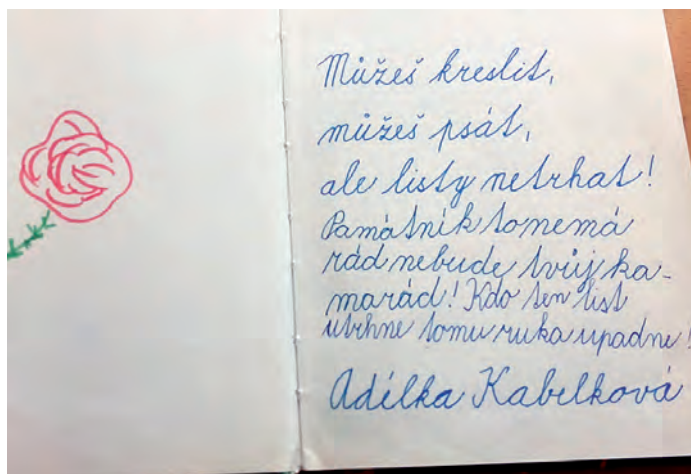
byly tam skutečné skvosty. Třeba jsem tam měla od kamaráda Mirka krásný obrázek a pod ním básničku: „Okurčičko,

okurčičko, nechod' k lesu na políčko. Myška tam má domeček, ukousne ti koneček.“

A jak to bylo s ostatními hračkami? Které z nich si pamatujete a se kterými jste si rádi hráli vy nebo vaši kamarádi?

23

Za mého dětství jsme tak nějak pořád lítali po venku. Skákali jsme panáka a gumu, hráli hry v každé volné chvíli. Do první a druhé třídy jsem chodila v Šeberově a bydleli jsme v Hrnčířích, dvě zastávky autobusem. Dneska je to Praha, kam jezdí celkem pravidelně městský autobus. Ale v roce 1977 tam jezdil jen modrý, mimopražský, a to ještě ne moc často. Když jsme na něj čekávaly s holčkama, hrály jsme různé jednoduché hry, a někdy nám ten autobus málem ujel, jak jsme se do nich zabraly. Ale nepamatuju si, že bychom se byly někdy nudily.

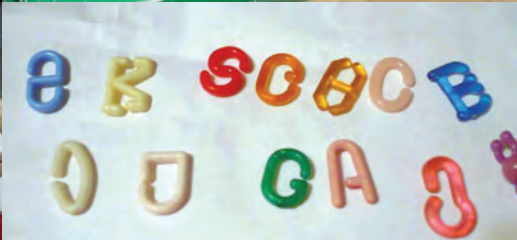
A vždycky jsme s kamarády tvořili nerozlučnou partu. Jednou jsme si šli hrát k nám, podruhé k Hance, pak zase k Honzovi, zkrátka byli jsme pořád spolu. Rodiče rozhodli, abychom byli nejpozději

v pět doma, a když jsme přišli pozdě, měli jsme druhý den smůlu a nikam nesměli. Věděli jsme, že na čem se domluvíme, to musíme splnit, protože kdyby ne, připravili bychom se o společný čas. Pokud jsme neběhali po venku, hráli jsme hry. Nejvíc asi Člověče, nezlob se, Kloboučku hop!, hru Logik, kostky, karty, měli jsme různé stavebnice. Pořád bylo co dělat. Spolužačky měly mladší sourozence, ty jsme vyzvedávali ve školce a pak na ně museli dohlížet, než jejich maminky přišly z práce. Tak jsme s nimi hráli třeba Smolíčka pacholíčka nebo pexeso. Her bylo tolik, že už si asi na všechny ani nevzpomenu. Pokud si vzpomenete vy, napište mi to.

Kdo by zapomněl na *céčka*! Když se objevily na pultech hračkářství (protože dřív to tak bylo, že jsme koupili v každém obchodě sortiment, pro který byl obchod určen - v drogerii drogistické zboží, v potravinách jídlo, pro brambory jsme museli do zeleniny a pro buřty do masny), byly hned pryč. Časem potom přibyla háčka a paragrafy, byly i průhledné a potom ty, co ve tmě svítily. Ty byly vzácné. S céčky někdy kluci hráli čáru.

Logik byla hra jen pro chytré hlavičky. Komu to nepálilo, moc se nepobavil. Vlastně to není až tak úplně minulost. Tahle hra je oblíbená dodnes a často ji se synem hrajeme.

Přebírání byla poměrně jednoduchá hra, tedy pokud měl člověk šikovné prsty a byl trpělivý. Hrály ji většinou holky, ale i kluci se občas přidali. Na začátku bylo nutné svázat provázek, provléct si ho mezi prsty a pak nechat spoluhráče přebrat provázek na jeho prsty tak, aby se nezamotal, vytvořil odpovídající obraz a dal se znovu přebrat. Pochopitelně prohrál ten, kdo to pokazil. Přebírání mělo své dané obrazce, které se z provázku vytvářely, a existovala jich celá řada. Začínalo se například kolébkou, pak následoval dopis, voda, obrácená kolébka, obrácený dopis, oko, pavouk, další oko a tak

dále. Přebírání je starou hrou, povídá se, že se jí bavili kdysi dávno piráti, kteří si krátili na moři dlouhou chvíli. U nás byla oblíbená hlavně proto, že byla finančně nenáročná a dala se hrát kdekoli.

Rádi jsme hrávali i hru *Honzo, vstávej!* Vzpomínáte? Nejdříve se vyznačí startovní a cílová čára (vzdálenost záleží na dohodě). Hráči se domluví či vylosují jednoho, který se postaví do cíle zády ke startu, ten se stává vyvolávačem. Ostatní stojí na startovní čáře a hra může začít. Vyvolávač oslovuje jednoho hráče po druhém se slovy: „Honzo, vstávej!“ Oni řeknou: „Kolik je hodin?“ Vyvolávač jim odpoví jedním z pokynů (viz dále), který hráč provede (napodobí zvíře):

- jeden čapí – jeden dlouhý krok se zvednutými koleny (napodobuje čápa);
- jeden žabí – hráč skočí jako žába;
- jeden sloní – velký krok vpřed (jako slon, nezapomeňte na chobot);
- jeden slepičí – malý krůček na délku chodidla;
- jeden mravenčí – pidikrůček vpřed;
- jeden račí – krok nazpátek.

Počet se samozřejmě mění (tedy dva sloní, čtyři žabí...). Lze použít i jiné povely, záleží jen a jen na fantazii. Vyvolávač

střídá jednoho hráče po druhém a vyhrává ten, kdo je první v cíli.

Podobná jsou i pravidla hry *Cukr, káva, limonáda*. Vyvolávač říká: „Cukr, káva, limonáda, čaj, rum, bum“ a hráči k němu utíkají. Poté se vyvolávač otočí a hráči se teď už nesmějí ani pohnout. Jinak se vrací na start.

Jistě si vzpomenete na sladkou dobu, kdy jste si jako děti vymýšleli své budoucí povolání. Mnoho chlapečků si přálo stát se pilotem nebo popelářem, holčičky se pak spíše viděly v roli paní učitelky či doktorky. A *doktorský kuřík* byl jako stvořený pro splnění posledního snu. Stetoskop, stříkačka, špachtle na dívání se do krku, teploměr. Co víc jsme si mohli jako začínající lékaři přát? Na role pacientů

se nejlépe hodili rodiče nebo sourozenci a babička s dědou. Když nebylo poblíž nikoho živého anebo už všichni leželi na lůžku, posloužili jako další pacienti i plyšáci nebo panenky.

Taky jsem si přála takový kufřík a dostala jsem ho. Na rozdíl od šicího stroje mi zájem o něj vydržel hodně dlouho.

Pro děti, které rády kreslily, bylo parádní hračkou *Inspiro*. Skládalo se z ozubených umělohmotných koleček a dalších tvarů, různých velikostí a různě děrovaných, a pomocí těchto součástí se daly kreslit geometrické obrazce. Byla to spíše výchovná hračka, dneska řekneme interaktivní, která vedla ke správnému držení tužky a hlavně k trpělivosti, kterou jsem jako dítě moc neoplývala. Do dírek, které byly v každém kolečku, se zapíchla speciální tužka a pomalu se jím otáčelo. Pokud kolečko náhodou vyskočilo ze zoubků, byla z toho nakonec pořádná čmáranice. Pomocí koleček, která kroužila kolem sebe nebo uvnitř sebe, jsme mohli vytvořit nepřeberné množství obrazců.

No, a když bylo venku ošklivo, hráli jsme *karty* nebo *pexeso*.

Pvní třídu jsem začínala ve škole v Praze 4-Šeberově. Tehdy jsme měli paní učitelku Davidovou a mně se moc líbila její zástěra, ve které chodívala do vyučování. Měla velké kapsy a na nich namalované jahody. Po mojí pravé ruce seděla Janička Žáková, která měla nádherné vlasy, a my holky jsme jí je záviděly, jak jinak. A po

levé straně seděla Hanka Uhrová, která bydlela v Hrnčířích. Vydržely jsme být v kontaktu asi do šestnácti let, přestože jsem se na začátku třetí třídy odstěhovala s rodiči do Buštěhradu. Pamatuji si, že mi Hanka poslala pohled z Japonska a potom už o ní nevím nic. Třeba se ještě někdy setkáme...

